СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Проф. д-р Атанас Атанасов – Зам. ректор „Научноизследователска дейност и развитие на кадрите“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Анета Денева
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Галина Чиприянова
Full Professor Carlos Coelho, PhD
Full Professor Jan Polowczyk, PhD
Full Professor Тадија Ђукић, PhD
Assoc. Prof. Tatiana Manasterska, PhD

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ

Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2522-2 - Печатно
ISBN 978-954-23-2523-9 - Онлайн

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

ОБЕКТ, ЦЕЛ И РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА СЪВРЕМЕННОТО НАЦИОНАЛНО СТОПАНСТВО
Проф. д.ик.н Росица Чобанова **7**

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ
Проф. д-р Андрей Захариев, докт. Илиан Илчев **15**

PARALLEL ANALYSIS OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE LARGE LISTED COMPANIES FROM THE TOURISM SECTOR
Prof. Stefan Simeonov, PhD, PhD student Alexey Gudev **22**

МОДЕЛЪТ ЗА АНАЛИЗ „ДЮ ПОНТ“ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ОЦЕНКА НА ДЕЙНОСТТА НА ЖИВОТОЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев **32**

ЗА ЛИПСВАЩАТА ВРЪЗКА МЕЖДУ ДАНЪЧНАТА АВТОНОМНОСТ НА ОБЩИНИТЕ И МЕСТНАТА СТОПАНСКА АКТИВНОСТ
Доц. д-р Людмил Найденов **41**

ВЛИЯНИЕ НА НАРАСТВАЩАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНИ ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ
Доц. д-р Николай Нинов **49**

ПАЗАРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ПРОМЯНАТА НА УЧАСТИЕТО НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ВЪВ ФОНДОВЕТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ДОБРОВОЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, гл. ас. д-р Маргарита Николова **58**

ПРОБЛЕМИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗАСТРАХОВАНЕТО „КАСКО НА МПС“ НА БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Доц. д-р Румен Ерусалимов **66**

РОЛЯТА НА ВИСШЕТО ИКОНОМИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ФОРМИРАНЕТО И ПОВИШАВАНЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНАТА ГРАМОТНОСТ
Гл. ас. д-р Анелия Панева **73**

АНАЛИТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ТОП 10 НА HEALTHTECH СТАРТЪПИТЕ В БЪЛГАРИЯ (СПОРЕД КЛАСАЦИИТЕ НА TRACXN)
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 80

РАЗВИТИЕ И СЪСТОЯНИЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Йордан Йорданов 91

ПАЗАРЪТ НА ТРУДА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД УМЕНИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА
Гл. ас. д-р Таня Илиева 100

СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ALTMAN'S Z-SCORE МОДЕЛ
Ас. д-р Силвия Заркова 105

АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА НА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ НА БАНКОВИЯ СЕКТОР В КОНТЕКСТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ БАЗЕЛ III
Д-р Беатрис Любенова 111

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Докт. Васил Василев 123

ШОКОВИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ПАНДЕМИЯТА ВЪРХУ ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА В БЪЛГАРИЯ И ЕС – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Горян Милев 131

ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ЕВОЛЮЦИЯ НА ДАНЪЧНАТА ОСНОВА В АГРАРНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Ивайло Здравков 141

СЪСТОЯНИЕ НА ГЛОБАЛНИЯ ПАЗАР НА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ - ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Докт. Пламен Илиев 150

ИКОНОМИЧЕСКИ ОСНОВАНИЯ ЗА ДЪРЖАВНАТА НАМЕСА: МОДЕЛИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ И COVID-19
Докт. Станислав Младенов 159

РЕГИОНАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ И ДИВЕРГЕНЦИЯ НА ЦЕНОВИТЕ РАВНИЩА НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ В БЪЛГАРИЯ: ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ
Докт. Цондю Цондев 169

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ПРИХОДИ В ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА
Проф. д-р Атанас Атанасов 183

NEAR-EXACT DISTRIBUTIONS AND FINITE FORM REPRESENTATIONS: PROBLEMS THEY CAN SOLVE
Full Professor, Ph.D. & Hab., Carlos A. Coelho 190

НОРМАТИВНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА НЕФИНАНСОВА ИНФОРМАЦИЯ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА НАДЕЖДНА ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БАНКИТЕ
Доц. д-р Венцислав Вечев 198

SUSTAINABILITY REPORTING CHALLENGES IN THE CONTEXT OF CHANGES IN ACCOUNTING LEGISLATION
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD,
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD 204

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 211

ПРОБЛЕМИ ПРИ ОТЧИТАНЕ НА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ ПО ДОГОВОРИ ЗА СТРОИТЕЛСТВО
Доц. д-р Диана Крумова 218

COMPARATIVE ANALYSIS OF FINANCIAL INCLUSION IN ROMANIA, BULGARIA, AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE FINANCIAL INCLUSION INDEX OF TRADITIONAL AND FINTECH SERVICES
Assoc. Prof. Eduard Hîrbu, PhD, Hîrbu Ana 226

ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Красимира Славева..... 235

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СЕЗОННИТЕ КОЛЕБАНИЯ В ПОСЕЩЕНИЯТА НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ В ЧУЖБИНА
Доц. д-р Пламен Петков, докт. Пламена Колева 247

ДОКЛАДВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА НА БИЗНЕСА – СЪДЪРЖАНИЕ И АКТУАЛНИ НАСОКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова 257

ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ПРИЕМА НА СТУДЕНТИ ПО АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ И ИКОНОМИКА ЗА УЧЕБНАТА 2023 – 2024 ГОДИНА В Р БЪЛГАРИЯ
доц. д-р Росица Колева 266

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОДИТОРСКИТЕ УСЛУГИ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Силвия Костова 272

ОБЕЗЦЕНКА НА ВЗЕМАНИЯТА ОТ ПРОДАЖБИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
Доц. д-р Слави Генов 280

ВЛИЯНИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ ВЪРХУ ФИСКАЛНАТА СТАБИЛНОСТ
Гл. ас. д-р Жельо Желев 288

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПОСЛЕДИЦИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ СТАНДАРТ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ 9 В МУЛТИНАЦИОНАЛНИТЕ КОРПОРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Гл. ас. д-р Кирил Димитров 296

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ОБРАЗОВАНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Ралица Данчева 302

НЕЗАВИСИМОСТТА НА ОДИТНИТЕ КОМИТЕТИ И ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ
Докт. Румен Гъбов 308

АНАЛИЗ НА КЛЮЧОВИ АСПЕКТИ ОТ ОРГАНИЗАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛНИЯ СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
Докт. Цветозария Гатева 316

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ, ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

DIGITAL THREAT ANALYSIS
Professor Serghei Ohrimenco DSc, Associate Professor Lucia Gujuman, PhD, Valeriu Cernei 329

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ПОДБОРА НА ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ В БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Проф. д-р Галина Захариева, докт. Маргарита Николова 336

GENERATION Z IN POLAND AND BULGARIA: CORE VALUES AND LIFE PRIORITIES
Prof. UEP. dr hab. Dariusz Nowak, Assist. Prof. Aleksandar Lichev, PhD, Szymon Nowak..... 344

СЪВРЕМЕННОТО УПРАВЛЕНИЕ НА МАРКЕТИНГОВИЯ ПЕРСОНАЛ – СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМНИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Ваня Григорова 352

ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ И РАБОТА В МРЕЖИ
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Доц. д-р Маргарита Шопова..... 360

POSITIVE ASPECTS AND CHALLENGES OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS
Assoc. Prof. Natalia Marinova, PhD..... 368

УСТОЙЧИВО ВНЕДРЯВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОЕКТ №: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТ НА МСП В СЕКТОРА ХОРЕКА ЗА ЕФЕКТИВНО УСВОЯВАНЕ НА ЗНАНИЯ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ (HORECA 5.0)“
Доц. д-р Христо Сирашки..... 375

ИНТЕРЕСИ И МОТИВАЦИОННИ НАГЛАСИ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА МЕНИДЖЪРА
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева..... 382

РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ В СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА: ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова 388

ОСОБЕНОСТИ НА МЕЖДУЛИЧНОСТНИТЕ КОНФЛИКТИ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ И ТЯХНОТО РАЗРЕШАВАНЕ
Гл. ас. д-р Милен Динков..... 396

СЪЩНОСТ И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов..... 404

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПЪТЯ НА КЛИЕНТА
Ас. д-р Стелиана Василева 412

PROTECTION OF DOCUMENT-CENTRIC SYSTEMS FROM DIGITAL THREATS
Assistant Ghenadie Belinschi 420

ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ГЪВКАВА МЕТОДОЛОГИЯ (SCRUM) НА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Д-р Андрей Йорданов 426

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

УСТРОЙСТВО НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ – ОСОБЕНОСТИ, РЕГЛАМЕНТИ, ПРОБЛЕМИ
Проф. д-р Гена Велковска 437

КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 446

AN ANALYSIS OF THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT CHALLENGES OF RETAIL AND WHOLESALE BUSINESSES IN UKRAINE
Prof., Doctor of Economics, Olena Khadzhynova, Assoc. Prof., Candidate of Economic Sciences, Larysa Kapranova, Ph. D., Roman Sharanov 456

НЯКОИ ПРАВНИ И ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ ПРИ МЕНИДЖМЪНТА НА СТОПАНСКИТЕ ДВОРОВЕ
Доц. д-р Валери Велковски..... 462

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
Доц. д-р Виолета Блажева **473**

ЕКО-ЕФЕКТИВНИ СТРАТЕГИИ
Доц. д-р Елена Йорданова **478**

INNOVATION AND INDUSTRY 5.0 – SOME CONNECTIONS AND OPPORTUNITIES
Assoc. Prof., Iskra Panteleeva, PhD **483**

OPPORTUNITIES FOR INDUSTRIAL BUSINESS DEVELOPMENT THROUGH TECHNOLOGICAL INNOVATIONS
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD, PhD Student Kalin Borisov **491**

ПРОМОТИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ ЧРЕЗ ДИГИТАЛНИ ИНОВАЦИИ
Доц. д-р Любка Илиева **499**

ЛОГИСТИЧНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА ФИРМАТА, ОРГАНИЗА-ЦИОННАТА ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКАТА АКТИВНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИВОВАРНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов **506**

ПРОУЧВАНЕ НА РЕЛАЦИЯТА МЕЖДУ ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ ЗА ПАЗАРУВАНЕ И РАЗПОЛАГАЕМИТЕ ДОХОДИ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Симеонка Петрова **516**

ИКОНОМИЧЕСКАТА СОЦИОЛОГИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ 21 ВЕК
Гл. ас. д-р Ваня Ганева **522**

TRANSFORMATION OF CONSUMER ONLINE PURCHASING BEHAVIOUR IN THE EUROPEAN UNION
Head Assist. Prof. Zoya Ivanova, PhD **529**

METHODS FOR GENERATING INNOVATIONS IN BULGARIAN ENTERPRISES
Head Assist. Prof. Ivaylo Kostov, Ph.D. **537**

РОЛЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 545

БАРИЕРИ ПРЕД ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ В МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докт. Виктор Маринов 551

HUMAN RESOURCES IN THE AGE OF DIGITALIZATION
PhD Student Denitsa Gharkova-Zaharieva 557

НОРМАТИВНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА НЕФИНАНСОВА ИНФОРМАЦИЯ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА НАДЕЖДНА ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БАНКИТЕ

Доц. д-р Венцислав Вечев[1]

Резюме: *Ключовата роля на банковите институции в икономическия живот на страната предполага засилен интерес от страна на инвеститорите и обществото като цяло към резултатите от тяхната дейност. В условията на динамично развиващ се и глобализиращ се свят, заинтересованите от дейността на банковите институции субекти искат да получат информация не само за постигнатите резултати във финансов аспект, но преди всичко за способността на тези институции да осъществяват дейността си в дългосрочна перспектива, съобразно рисковете на икономическата среда, в която функционират и предизвикателствата на развиващият се свят. Обект на изследване в настоящият доклад е дейността на банките, функциониращи на територията на Република България. Предметът на изследване са нормативните регулации, свързани с практиките относно оповестяването на нефинансова информация от страна на банките. Целта на разработката е проследи връзката между изменението в нормативните постановки относно оповестяването на нефинансовата информация и качествата оповестената информация.*

Ключови думи: *устойчиво развитие, нефинансова информация, нефинансова декларация, банкови институции*

JEL: M41

DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.23

REGULATORY REGULATIONS ON THE DISCLOSURE OF NON-FINANCIAL INFORMATION AS A PREREQUISITE FOR A RELIABLE ASSESSMENT OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF BANKS

Assoc. Prof. Ventsislav Vechev, PhD

Abstract: *The key role of banking institutions in the economic life of the country implies an increased interest on the part of investors and society as a whole in the results of their activity. In the conditions of a dynamically developing and globalizing world, entities interested in the activity of banking institutions want to receive information not only about the results achieved in the financial aspect, but above all about the ability of these institutions to carry out*

[1] v.vechev@uni-svishtov.bg, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

their activities in a long-term perspective, in accordance with the risks of the economic environment in which they operate and the challenges of the developing world. The object of research in this report is the activity of banks operating on the territory of the Republic of Bulgaria. The subject of research is the normative regulations related to the practices regarding the disclosure of non-financial information by banks. The purpose of the development is to trace the relationship between the change in the normative statements regarding the disclosure of non-financial information and the qualities of the disclosed information.

Key words*: sustainable development, non-financial information, non-financial declaration, banking institutions*

JEL: M41

DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.23

1. **Въведение**

През последните десетилетия концепцията за устойчиво развитие се превърна в основната парадигма на общественото и икономическо развитие в глобален мащаб. За устойчиво развити предприятия се считат тези, които пряко се ангажират и обвързват дейността си в опита за разрешаване или намаляване на неблагоприятните последствия на редица проблеми на нашето съвремие – справяне с негативните климатични изменения, зачитане правата на човека, борбата с корупцията, насърчаване и осъществяване на инициативи в полза на обществото и др. За правилната оценка на устойчивото развитие на съответното предприятие от съществено значение е вида и качеството на оповестяваната релевантна на тези дейности информация.

2. Нефинансовата информация – база за оценка на устойчивото развитие на предприятията

Основните постулати на концепцията за устойчивост (справяне с екологични проблеми, зачитане правата на човека, борбата с корупцията и др.) предполагат оповестяване на информация от стратегическо естество, касаеща преди всичко бъдещото развитие на дейността на предприятията в дългосрочен аспект (Филипова, 2017). Това обстоятелство логически поставя по-високи изисквания относно оповестяваната от банковите институции информация. Допреди навлизането на концепцията за устойчиво развитие и нейната нормативна регламентация, банките у нас оповестяваха предимно финансова информация, основно от годишните и междинни финансови отчети. Съдържащите се анализи в годишните доклади на дейността също се основаваха основно на финансова информация.

Съгласно **МСС 1 „Представяне на финансови отчети“**, „целта на финансовите отчети е да предоставят информация за финансовото състояние, резултатите от дейността и паричните потоци на дадено предприятие, която е необходима за широк кръг от ползватели при вземането на икономически решения. Финансовите отчети показват също така и резултатите от стопанисването на ресурсите, които са поверени на ръководството на предприятието. За да се постигне тази цел, във финансовите отчети се

предоставя информация за предприятието относно: активите; пасивите; собствения капитал; приходите и разходите, включително печалби и загуби; вноските от и разпределенията към собствениците в качеството им на такива; и паричните потоци.“ (РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2019/2104 на Комисията от 29 ноември 2019 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1126/2008 , 2019). От представената характеристика относно същността, формата и съдържанието на финансовите отчети се вижда, че те не могат да обезпечат напълно предявените нови информационни потребности, главно по следните причини:

➢ информацията от финансовите отчети е с резултативен характер – тя представя финансовите резултата от дейността на предприятието, без да се отчитат в голяма степен факторите, които са допринесли да постигането им;

➢ информацията, която се съдържа във финансовите отчети е с ниска степен на прогнозируемост – поради факта, че тази информация касае случили се през изминал отчетен период сделки и събития тя е с констативен характер, което ограничава възможността, въз основа на нея да се извърши прогнозиране на конкретен показател или резултативна величина;

➢ ограничение в обхватността – върху дейността на банковите институции оказват влияние фактори, които няма как да бъдат обхванати и измерени, посредством използване единствено на финансови измерители (показатели относно състоянието на околната среда; знания и умения на служителите, морални и етични норми на поведение и др.).

Наличието на посочените ограничения относно способността на финансовата информация да удовлетвори в пълна степен информационните потребности на заинтересованата общественост породи необходимостта от надграждане и допълване на финансовата отчетност, като основен източник на информация за външните потребители. В резултат на това през последните години се обособи системата на интегрираната отчетност.

В **Международната рамка за интегрирана отчетност** е посочено, че основната цел на интегрирания отчет е „обясни на доставчиците на финансов капитал как една организация създава стойност във времето“ (The International Integrated Reporting Council, 2013). За банките, осъществяващи дейността си на територията на Р България това са основно вложителите на средства – физически или юридически лица, други кредитори-банки, други финансови институции и лица.

В съдържателно отношение интегрираният отчет включва освен финансова, също и нефинансова информация, в резултат от ефекти, които не се отчитат по счетоводен път (Вейсел, 2018).

Представеното изложение, налага да се направят следните по-важни изводи:

Първо. Системата на интегрираното отчитане включва освен нефинансова и финансова информация. Поради това то не трябва да се разглежда

като алтернатива и самодостатъчен източник на информация за вземане на решения, а в съчетание с информацията от системата на финансовото отчитане да даде по-ясен отговор на въпроса как и колко стойност във времето може да създадат организациите (в т.ч. банковите институции)

Второ. Тъй като концепцията за отчитането на устойчивото развитие на предприятията е сравнително нова за нашата страна е необходимо изготвянето на адекватна на повишените информационни потребности нормативна рамка, предполагаща и по-високо качество на оповестяваната информация.

3. Нормативна регламентация на отчетността, свързана с отчитане на устойчивото развитие на банките

Като пълноправен член на Европейския съюз страната ни следва да транспонира европейските правни норми в националното законодателство. По отношение на нормативната регламентация на дейностите, свързани с отчитането на устойчивото развитие основният нормативен акт, чрез който се извърши транспониране на европейското законодателство у нас е Закона за счетоводството. С промените в Закона за счетоводство, които влязоха в сила от 01.01. 2017 г. се въведе за пръв път оповестяването на такава информация. В чл. 41 на Закона за счетоводството, действащ към онзи момент се изискваше „Големите предприятия, които са предприятия от обществен интерес и които към31 декември на отчетния период надвишават критерия за среден брой служители през финансовата година от 500 души, включват в доклада за дейността си нефинансова декларация“ (Закон за счетоводството, 2015). В посочения нормативен акт бяха представени минимални задължителни изисквания, които следва да съдържа нефинансовата декларация. Реално тези изисквания представляват посочените в чл. 19а на **Директива 2014/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 година за изменение на Директива 2013/34/ЕС по отношение на оповестяването на нефинансова информация и на информация за многообразието от страна на някои големи предприятия и групи** насоки за оповестяване, а именно: „кратко описание на бизнес модела на предприятието; описание на политиките, следвани от предприятието във връзка с тези въпроси, включително прилаганите процеси на надлежна проверка; резултата от тези политики; основните рискове, свързани с въпросите, свързани с дейността на предприятието и как предприятието управлява тези рискове и нефинансови ключови показатели за изпълнение, свързани с конкретния бизнес“ (ДИРЕКТИВА 2014/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 година за изменение на Директива 2013/34/ЕС, 2014)

В чл. 49 от Закона за счетоводството, актуален към 30.06. 2024 г. се допускаше алтернативност по отношение изпълняването на изискването за оповестяване на тази информация от предприятията (в т.ч. банковите

институции). В посочената разпоредба беше указано, че предприятията са изпълнили ангажимента си за изготвяне на нефинансова декларация, когато са оповестили тази информация и анализ към нея в годишния си доклад за дейността или в доклада за дейността си са включили отделен доклад, съдържащ информация, изисквана за съставянето на нефинансова декларация и този доклад е достъпен на интернет страницата на предприятието в срок до 30 септември на следващата година (Закон за счетоводството, 2015).

Посочената алтернативност относно избора на начина за оповестяване на нефинансова информация създава известни затруднения относно сравняването й както с подобна информация от други предприятия със сходен предмет на дейност за даден отчетен период, така и с информация за няколко периода на едно и също предприятие.

С влизането в сила на **Директива (ЕС) 2022/2464 за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта (CSRD)** се внесоха изменения и допълнения относно оповестяването на нефинансова информация, свързана с устойчивостта на предприятията (Директива (ЕС) 2022/2464 за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта (CSRD), 2022).

Тази директива влезе в сила от началото на 2023 г., а предприятията у нас имат задължението на прилагат тези постановки от началото на 2024 г. Най важната промяна, която се въвежда с посочената директива е въвеждането на изискване за големите предприятия, както и малките и средните предприятия, които са предприятия от обществен интерес да изготвят Отчет за устойчивостта, който по същество заменя изискваната досега Нефинансова декларация (Башикаров, 2024). Посочените постановки бяха имплементирани в Закона за счетоводството, с извършените промени, които влязоха в сила от 06.07. 2024 г. (Закон за счетоводството, 2015). Чрез тези промени се въведоха подробни количествени и качествени изисквания относно оповестяването на нефинансова информация – резултати от извършените проверки относно действителните и потенциални рискове, свързани с устойчивостта, конкретни процедури относно ограничаване на глобалното затопляне и др.

4. Заключение

От представеното изложение може да се заключи, че е налице съществено подобрение на практиките относно оповестяването на нефинансова информация, свързана с устойчивостта от предприятията (в т.ч. банките). Въпреки това са налице резерви относно бъдещи подобрения относно практиките по оповестяване. Като такива може да се предложат: представяне на

конкретни нефинансови показатели, които да бъдат изчислени и оповестени от предприятията; увеличаване на оповестяванията с прогнозен характер в дългосрочен аспект; по-тясна обвързаност между финансовата и нефинансовата информация. Предложените подобрения ще улеснят и одитирането на отчетите на банките (в т.ч. Отчета за устойчивостта) относно надеждността на оповестяваната на информацията, свързана с тяхната устойчивост.

Използвани източници

The International Integrated Reporting Council. (2013). The International Integrated Reporting Framework. Изтеглено на 5 ноември 2024 г. от https://integratedreporting.org/wpcontent/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IRFRAMEWORK-2-1.pdf

Башикаров, К. (2024). ТРАНСПОНИРАНЕ НА ДИРЕКТИВА (ЕС) 2022/2464 В БЪЛГАРСКОТО СЧЕТОВОДНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО. *ИДЕС*(2), 1-13.

Вейсел, А. (2018). Фундаментални концепции и съдържание на интегрираните отчети. *ИДЕС*(2), 1-14.

Директива (ЕС) 2022/2464 за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта (CSRD), ОВ L 322, (16 декември 2022 г.).

ДИРЕКТИВА 2014/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 година за изменение на Директива 2013/34/ЕС, L 330/1 (22 октомври 2014 г.).

Закон за счетоводството, ДВ, бр. 95, посл. изм. и доп. ДВ.бр.19 от 5 Март 2021 г. (8 декември 2015 г.).

Закон за счетоводството, ДВ, бр.95 от 8 Декември 2015г., посл изм. бр.79 от 17 Септември 2024г. (8 декември 2015 г.).

РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2019/2104 на Комисията от 29 ноември 2019 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1126/2008 , Официален вестник на Европейския съюз, L318/74 (29 ноември 2019 г.).

Филипова, Ф. А. (2017). *Проблеми и предизвикателства пред счетоводството във връзка с концепцията за интегрирана отчетност.* Варна: Издателство „Знание и бизнес“.